

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA MEDRESE

PSIHOLOGIJA

CILJ

Cilj nastavnog predmeta psihologije je da učenici ovladaju osnovnim saznanjima ove znanstvene discipline, da pomogne u sagledavanju čovjeka kroz njegovu psihološku i duhovnu dimenziju i ukaže na puteve i mogućnosti primjene saznanja iz psihologije u svakodnevnom životu.

ZADACI

- da omogući učenicima da shvate ličnost u njoj složenosti, interakcijskim odnosima i njenom totalitetu;
- da učenike potiče na aktivan odnos prema stečenim znanjima radi ostvarivanja prihvatljivih oblika ponašanja, važnih za intelektualni, emocionalni, duhovni i socijalni razvoj;
- razvija kod učenika radoznalost i motivaciju za psihološkim spoznajama;
- razvija kod učenika svijest da su psihološke činjenice značajne pretpostavke odgoja i obrazovanja;
- da kod učenika razvija sposobnost uočavanja i prepoznavanja znakova najčešćih psihičkih poremećaja, posebno onih koji se javljaju kao posljedica psihosocijalne traume;
- da učenike upozna sa značajnim mogućnostima primjene psihologije u savremenom svijetu.

Nastavni program iz predmeta
PSIHOLOGIJA
III razred
(1 sat sedmično - 35 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	UVOD U PSIHOLOGIJU <ul style="list-style-type: none"> • Pojam, definicija, predmet proučavanja, zadaci i značaj psihologije, razvoj psihologije, psihološke discipline. • Metode i tehnike psiholoških istraživanja. • Psihički život i tjelesni sistem (receptori, efektori, nervni sistem) • Funkcionisanje nervnog sistema (sinapsa, refleksni luk, uvjetni refleksi) 	5
2.	SPOZNAJNI I VOLJNI PSIHIČKI PROCESI <ul style="list-style-type: none"> • Osjeti, opažanje, pažnja. • Pamćenje i učenje. • Mišljenje (definicija, vrste mišljenja, misaone operacije, produktivno mišljenje). • Inteligencija, vrste i klasifikacija inteligencije, mjerenje inteligencije. • Volja i svijest, budnost, spavanje, snovi. 	7
3.	EMOCIJE I MOTIVACIJA <ul style="list-style-type: none"> • Emocije, vrste emocija, ispoljavanje emocija, emocionalna inteligencija. • Motivi ljudskog ponašanja. • Seksualni nagon, kontrola seksualnog nagona. Brak i porodica. • Frustracije i konflikti, reagovanje na frustraciju, mehanizmi odbrane ličnosti. Stres. 	6
4.	LIČNOST: INDIVIDUACIJA I SOCIJALIZACIJA <ul style="list-style-type: none"> • Definicija ličnosti, osnovne smjernice za procjenu ličnosti (struktura ličnosti, crte ličnosti, temperament, karakter, sposobnosti, tjelesne osobine, tipologija). • Faze čovjekovog psihičkog razvoja i njihove osnovne psihofizičke karakteristike. • Adolescencija i njene specifičnosti. Adolescent u savremenom društvu. • Determinante psihičkog razvoja, zrelost ličnosti. • Socijalizacija ličnosti: stavovi, vrijednosti, moral i njihov utjecaj na ponašanje. • Ličnost u interakciji: interpersonalno i grupno ponašanje. Liderstvo. • Verbalna i neverbalna komunikacija. Umijeće slušanja. 	10

5.	RELIGIOZNOST KAO PSIHOLOŠKI FENOMEN <ul style="list-style-type: none"> • Psihološki pristup religioznosti, intrinsečna i ekstrinsečna religioznost. • Psihološke dimenzije religioznosti, zrela religioznost, spiritualna inteligencija. 	3
6.	PSIHOLOGIJA U PRAKSI <ul style="list-style-type: none"> • Psihologija u službi odgoja, porodičnog i institucionalnog. • Psihologija u funkciji propagande i proizvodnje. • Psihologija i duševno zdravlje. Prevencija psihičkih poremećaja. Psihoterapijski pristup i empatija. 	4
	UKUPNO	35

LITERATURA

1. Refik Ćatić, *Psihologija za 3 razred opće gimnazije*, Sarajevo, 2003.
2. Maria Fürst, *Psihologija*, Školska knjiga, Zagreb, 1995.
3. Nikola Rot, *Opšta psihologija*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1976.
4. Vlado Andrić i Mira Čudin-Obradović, *Osnove opće i razvojne psihologije*, Školska knjiga, Zagreb, 1994.
5. Sulejman Hrnjica, *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*, Naučna knjiga komerc, Beograd, 2000.
6. Šimun Šito Ćorić, *Psihologija religioznosti*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1997.
7. Elharun Selimović, *Opća psihologija – udžbenik za srednje škole*, Fojnica, 2001.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Filozofski fakultet, studijska grupa: psihologija i pedagogija, ili psihologija.

IZBORNA NASTAVA

Nastavni program iz predmeta
PSIHOLOGIJA
III razred
(2 sata sedmično - 70 sati godišnje)

Red. broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>PSIHOLOGIJA KAO NAUKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proučavanje fenomena psihološkog kroz historiju. Predznanstvena i znanstvena era. • Psihologija u okvirima filozofije (Platon, Aristotel, El-Kindi, El-Farabi, Ibn Sina, Ibn Tufail, El-Gazali, Ibn Arebi, Džellaludin Rumi, Ibn Hazm, Rene Dekart, Karl Jaspers). • Kulturološke i religijske dimenzije poimanja psihičkog. Istočna i zapadna psihologija. Psihološko u islamskom učenju. • Psihologija i druge znanosti. Psihologija i islamske znanosti (akaid, fikh, ahlak, tesavvuf i dr.). Psihologija i umjetnost. • Graditelji psihologije (Vilijem Džems, Ivan Pavlov, Sigmund Frojd, Karl Gustav Jung, Erih From, Žan Pijaže, Frederik Skinner, Gordon Olport, Abraham Maslov i dr.). • Škole i pravci u psihologiji (strukturalni, geštaltistički, bihevioristički, psihodinamski, humanistički pravac) • Eksperimentalna psihologija (teoretska pretkonceptcija, variranje uvjeta, kontrola ometajućih uvjeta, kontrola izbora, statistička kontrola, statističko zaključivanje, vjerovatnoća). • Mozak i psiha. Novija znanstvena otkrića. 	11
2.	<p>ŽIVOTNI CIKLUSI (15+ 5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razdoblja u razvitku pojedinca. • Prenatalni period, dob novorođenčeta, dojenačka dob. • Rano djetinjstvo (od 2. do 7. godine). • Djetinjstvo od sedme do desete godine. • Preadolescencije (od 10. do 13. godine). • Adolescencije (shvaćanje i podjela adolescencije). • Tjelesni razvoj u adolescenciji. • Psihosocijalni razvoj u adolescenciji. • Porodični odnosi u adolescenciji. • Odnosi sa vršnjacima u adolescenciji. • Samopoimanje u adolescenciji. • Oblikovanje identiteta u adolescenciji. • Ljubav i seksualnost u adolescenciji. • Problemi u adolescenciji. • Doba zrelosti, doba starosti. Smrt. 	20

3.	TEORIJE LIČNOSTI <ul style="list-style-type: none"> • Psihoanalitička teorija ličnosti (S. Frojd). • Analitička teorija ličnosti (K. G. Jung). • Sociopsihološke teorije ličnosti (Adler, From, Hornaj i Saliven). • Personalistička teorija ličnosti (G. Olport). • Holističko-dinamska teorija (A. Maslov). • Fenomenološka teorija ličnosti (K. Rožers). • Faktorsko-analitičke teorije ličnosti (R. Katel, H.J. Ajzenk). • Bihevioristička teorija ličnosti (F.B. Skinner, J.B. Votson). • Religijsko poimanje ličnosti. • Psihometrijska procjena ličnosti. 	14
4.	PSIHIČKI RAZVOJ ČOVJEKA <ul style="list-style-type: none"> • Emocionalni razvoj. • Kognitivni razvoj. • Psihoseksualni razvoj. • Psihosocijalni razvoj. • Moralni razvoj. • Religiozni razvoj. • Spiritualni razvoj. 	10
5.	ODABRANA POGLAVLJA IZ SOCIJALNE PSIHOLOGIJE <ul style="list-style-type: none"> • Socijalizacija: proces koji traje cijeli život. • Stavovi, predrasude. • Uloga i ponašanje u skladu sa ulogom. • Propaganda, reklama, potrošnja, javno mnjenje. • Masovna komunikacija. • Utjecaj elektronskih medija na ljudsku psihu. • Grupa, struktura grupe, ponašanje u grupi. • Grupna dinamika, interakcije u grupi. • Brak, struktura porodice, rodbinske veze. Psihološki aspekti porodičnog prava. Poremećaji ponašanja u savremenoj porodici, prevencija i liječenje. • Rukovođenje i tipovi rukovođenja, ličnost vođe, efikasnost grupe. • Religioznost i sekularizam. Logika demokratije. Globalizacija. 	15
UKUPNO		70

Nastavni program iz predmeta
PSIHOLOGIJA
IV razred
(2 sata sedmično - 60 sati godišnje)

Red. Broj	Naziv programskih sadržaja	Sati
1.	<p>ODABRANA POGLAVLJA IZ PSIHOLOGIJE KOMUNICIRANJA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunikacija: definicija, modeli, funkcije, oblici, opći principi. • Razine komunikacije: intrapsihička, itrapersonalna, transcendentna, interpersonalna. • Empatija, transfer, kontratransfer. • Prepreke uspješnoj komunikaciji. Etika i komunikacija. • Verbalna i neverbalna komunikacija: neverbalna izražajnost i neverbalna osjetljivost. Čitanje neverbalnih znakova. • Slušanje: tehnike aktivnog slušanja. Umijeće parafraziranja. Vještina vođenja intervjua. • Komunikacija i sukob: produktivne i neproduktivne strategije rješavanja, posredovanje u rješavanju sukoba. Tehnika stres menadžmenta. • Uspješna verbalna prezentacija i držanje govora. 	11
2.	<p>ODABRANA POGLAVLJA IZ PSIHIOPATOLOGIJE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Normalno i patološko. • Poremećaji opažanja, pažnje i pamćenja. • Poremećaji mišljenja i inteligencije. • Poremećaji afektiviteta i motivacije. • Poremećaji svijesti i volje. • Neurotski poremećaji, poremećaji ličnosti, psihotični poremećaji. • Zdravlje i stres. Posttraumatski stresni poremećaj. • Bolesti ovisnosti (alkoholizam, narkomanija i druge ovisnosti). • Nasilničko ponašanje, nasilje u porodici. • Religija, moral i prevencija psihičkih poremećaja. • Liječenje duševnih poremećaja. Psihoterapija. 	15
3.	<p>ODABRANA POGLAVLJA IZ PSIHOLOGIJE RELIGIOZNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Glavne psihološke interpretacije religioznosti. • Religioznost kroz životne cikluse. • Normalno i patološko u religioznosti. • Psihološka mjerenja religioznog iskustva. • Psihološki aspekti molitve, mistični doživljaj. • Religioznost i psihičko zdravlje. 	8

4.	ODABRANA POGLAVLJA IZ ISLAMSKE PSIHOLOGIJE <ul style="list-style-type: none"> • Sklop i dinamika ličnosti u islamu: nefis, kalb, ruh, akl. • Kognitivno-bihevioralne dimenzije islama: islam kao nauka o ponašanju. • Psihološki aspekti temeljnih imanskih, islamskih i ihsanskih principa. • Ličnosti Muhammeda, alejhi-s-selam. Značaj uzora za psihički i duhovni razvoj. • Fenomen namaza, njegov utjecaj na razvoj i sazrijevanje ličnosti • Psihološki efekti dodatnih pobožnosti. • Tesavvuf kao islamska psihologija odgoja i obrazovanja (pojam, definicija, predmet proučavanja, značaj, škole i pravci). • Islamske metode oblikovanja ličnosti (ibadet, druženje, učitelj kao uzor, zikr, fikr). • Odlike zrele ličnosti u islamu (pokajanje, samoobračun, strah i nada, istinoljubivost, iskrenost, strpljivost, suzdržljivost, sustezanje, zadovoljstvo, oslanjanje na Boga). • Faze duhovnog razvoja ličnosti u islamu (duša sklona zlu, duša koja sebe kori, duša nadahnuta, duša smirena, duša zadovoljna, duša koja zadovoljava, duša usavršena). 	15
5.	ODABRANA POGLAVLJA IZ ISLAMSKE PSIHOLOŠKE MEDICINE <ul style="list-style-type: none"> • Osnovni principi islamske psihološke medicine. • Šerijatski propisi kao kognitivno-bihevioralni obrasci. • Formalni i suštinski aspekti fizičkog i psihičkog čišćenja u islamu. Moralni konflikt i stres, pokajanje i molitva. • Seksualnost u islamu. Odgoj seksualnog nagona. • Normalno i patološko u islamskom poimanju seksualnosti. Islamski pristup prevenciji i liječenje poremećaja seksualnosti. • Tradicionalna psihološka medicina u bošnjačkoj kulturi. • Liječenje Kur'anom: dometi i mogućnosti. 	11
	UKUPNO	60

LITERATURA

1. Nikola Rot, *Opšta psihologija*. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1998.
2. Vlado Andrilović i Mira Čudin-Obradović, *Osnove opće i razvojne psihologije*. Školska knjiga, Zagreb, 1994.
3. Sulejman Hrnjica, *Opšta psihologija sa psihologijom ličnosti*, Naučna knjiga komerc, Beograd, 2000.
4. Vlado Andrilović i Mira Čudin-Obradović, *Psihologija učenja i nastave*, Školska knjiga, Zagreb, 1996.
5. Ivan Furlan, *Čovjekov psihički razvoj*. Školska knjiga, Zagreb, 1988.

6. Dragan Krstić, *Psihološki rječnik*. IRO "Vuk Karadžić", Beograd, 1988.
7. Šimun Šito Ćorić, *Psihologija religioznosti*. Naklada Slap, Jastrebarsko, 1997.
8. Abdul-Kadir Isa, *Istine o tesavvufu*. Tuzla, Odbor Islamske zajednice, 1998.
9. Refik Ćatić, *Psihologija 3* - udžbenik za srednje škole, Sarajevo.
10. Maria Fürst, *Psihologija*, Školska knjiga, Zagreb 1995.
11. Lionel Bellenger, *Umijeće komuniciranja*, IP Svjetlost D.D. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo, 1992.
12. Elharun Selimović, *Opća psihologija* – udžbenik za srednje škole, Fojnica, 2001.
13. O. Sinanović, R. Hafizović i I. Pajević, *Duhovnost i mentalno zdravlje*, Svjetlost, Sarajevo, 2002.
14. Ante Fulgosi, *Psihologija ličnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1997.
15. Osman Sinanović (urednik), *Ovisnost o drogama*, Behram-begova medresa, Tuzla 2001.
16. Slobodan Loga, *Sudska psihopatologija*, Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 1999.
17. Seid Hava, *Naš duhovni odgoj*, Behram-begova medresa, Tuzla, 2003.
18. Ibn-Kajim el-Dževzije, *Poslanikova medicina*, Libris, 2001.
19. Ibnu-l-Kajim el-Dževzi, *Bolest i lijek*, ID El-Kelimeh, Novi Pazar Bookline d.o.o., Sarajevo, 2003.
20. Dželaluddin es-Sujuti, *Vjerovjesnikova medicina*, Libris, 2003.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu psihologije mogu izvoditi nastavnici koji su završili filozofski fakultet, odsjek psihologija ili odsjek pedagogija-psihologija i nastavnici koji su završili medicinski fakultet sa završenom specijalizacijom iz neuropsihijatrije ili psihijatrije.

KRATKA UPUTA ZA IZVOĐENJE PROGRAMA

Nastavni program psihologije koncipiran je tako da su nastavni sadržaji raspodijeljeni na tematske cjeline, koje se međusobno uvjetuju i čine organsku cjelinu.

Zavisno od obima i složenosti pojedinih tematskih cjelina, nastavnik će shodno vlastitoj procjeni operacionalizirati nastavni sadržaj.

Treba koristiti savremene nastavne metode, prvenstveno demonstraciju, a da se kroz vježbe, seminarske radove i prezentacije (powerpoint) potiče kreativnost učenika.

U realizaciji programskih sadržaja ostvariti korelaciju sa filozofijom, sociologijom, pedagogijom, logikom i drugim prirodnim, društvenim i duhovnim disciplinama.